

HAMMARSKÖLD, LORENZO

Erik Johan Stagnelius. Ett kors på hans graf, till erinran för hans närmare bekanta och för alla vänner af hans sångmö. =Anon=. Stockholm, 1823. Tryckt hos direct. Henrik And. Nordström. W. Fabian Hol

(NordströmFabian Holmgrens Förlag
1823

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

STARNELIUS

EXA

af Hammarcköld, L.

ditt. list.

(50)

Monogr.

(1700-1829)

1700-1829

Hammansted, L.

Ex. A

Sv. Sauml.
ditt. hist.
Sv.
Monogr.
(Br.)

1700-1829

E. J. STAGNELIUS.

F. J. STAGNELLUS

ERIK JOHAN STAGNELIUS.

Ett Kors på hans Graf,
till erinran för hans närmare Bekanta och för
alla Vänner af hans Sångmö.

STOCKHOLM, 1823.
Tryckt hos Direct. Henrik And. Nordström.
W. Fabian Holmgréns Förlag.

ERIK JOHAN STAGNERIUS

”Tårsmängd vorden
Är den jorden
Af hvares grus vi daning fått.
Gråt och smärta
I vårt hjerta
Äro lifvets ädror blott.
När de lossas,
Liksom krossas
Då vår själ vid bojan van;
Men de bryta
Fram och flyta
Kärlek! i din Ocean.”

Liljor i Saron. 1:a Häftet.

STOCKHOLM, 1833.
Förl. hos Direct. Henrik Åhr. Nordström.
W. Fabian Holmströms förlag.

Den tid skall visserligen komma, så framt ej Tänkarens aning och Menniskovännens tröstrika förhoppning är en tom dröm utan innehåll; — den tid skall visserligen komma, då helheten af ett Folk skall känna förlusten af ett Snille, som lyst eller hänryckt det, mera djupt och mera innerligt än förlusten af någon jordisk fördel. Denna tid skall komma då, när det är lika klart för Massan af Nationen, som för några enskilda individer, att syftet med Stats-inrättningen, med sjelfva menniskolifvet, är utbildningen till ljusare insigt, till ädlare känsla, till högre dygd — med ett ord till ett mål öfver sinligheten: till ett lif efter idéer. Och till detta mål måste folken endast af desse rikt utrustade varelser kunna ledas, som i sång, i bild, i hjeltebragd eller tankeslut, göra sin förvantskap med högre Naturer uppenbar och lyfta oss upp till sig, i det de hänföra oss med den tjusande återglansen af den klarhet i hvilken de lefva.

Vore denna tid för vårt fädernesland redan ingången, skulle man för närvarande icke mera behöfva än uttala namnet: Erik Johan Stagnelius, för att i hvarje Svenskt sinne väcka känslan af den stora, oberäknliga förlust Na-

tionen genom hans bortgång lidit. Ty om än utslöcknandet af hvarje Snilleljus är en sådan, då det tillhör dess väsendtlighet, att ännu i sin sista, af årens mängd utmattade, uppblåsning alltid lysa, måste saknaden dock vara så mycket större, då det släckes redan i början af sin verksamhet, innan alla de strålar, som möjligen hvilade i dess inre, med alla sina skiftrika färgbrytningar, hunnit gläda och förtjusa. — Men — hvad i flera afseenden kan och bör anses som en lycka, — då Svenska Folket ännu står blott vid det första stadium af sin odlingsbana, kan denna känsla af saknad icke vara allmän, kan jag icke räkna på att mitt närvarande tal skall varda förstätt af andra än dem, som sjelfva förstätt värdet af Stagnelii skrifter, och till dem ställer jag nu också endast mina ord. Skulle det än anses öfverflödigt att erinra desse om värdet af en Författare, som de älska, kunde jag dock icke behöfva att annorstädes ifrån hemta försvaret för denna min uppsats, i annat än det inre behofvet att hembära den afgångnes minne den skyldiga gården af tacksamhet, för det hvad hans sånger skänkt mig, och att tolka den beundran, som oftast här på jorden är snillets enda belöning. Jag hoppas dock — upprigtigt bekänner jag det — att min åtgärd icke skall af alla anses öfverflödig, ty huru gärna lyssnar icke den saknande, till hvarje erinran

ran om en förlorad vän eller älskarinna, och visserligen skulle Skalden hafva lefvat förgäfvat, om han icke hos en hvar, som honom förstätt, väckt samma känsla, som den, hvilken den innerligaste, den varmaste vänskap gifver.

Jag egde icke äran eller lyckan af Stagnelii närmare personliga bekantskap. De många strödda drag af hans enskilda lefnad, som hos hans vänner måste väcka en mängd kära erinringar, och alla de omständigheter, som bestämde arten och utmärka gången af hans bildning, äro mig obekanta, och jag måste därför uppgifva försöket, att lemna en objectiv teckning af hvad han som människa var. Mitt hufvudföremål måste således blifva, att, så vida jag fattar det, skildra hvad han som Författare är, och som sådan har han egentligen fört sitt offentliga lif. De få data till hans lefnadsbeskrifning jag kunnat med säkerhet erfara, äro följande.

Erik Johan Stagnelius, son af nuvarande Biskopen i Calmar, var född d. 19 October 1793. Egnad åt Studierna, begaf han sig, efter inhemtandet af Vetenskapernas elementer, först till Universitetet i Lund och sedan år 1812 till det i Upsala. Der undergick han år 1814 Canzli-examen och inträdde derefter, år 1815, såsom Extra Ordinarie Canzlist i Ecclesiastik-Expe-

Expeditionen. År 1819 befordrades han till Copist, och 1822 till Canzlist; men från alla vidare framsteg på Ämbetsmannabanan undanrycktes han genom döden den 3 April 1823.

De som haft tillfälle att deltaga i hans närmare umgänge, beskrifva det i hög grad angenämt. Blixtar af genie genomkorsade hans tal, kryddadt af en vidsträckt och grundelig Erudition, väl genom tanken och phantasien digerad och ypperligen bevarad i ett minne, hvilket medelst sin omfattning och sin styrka väckt allas förvåning. Ur detta förråd hemtade han antingen ämnen för Samtalet, eller exempel, eller bilder, eller, till det ifrågavarande lämplige, träffande omdömen öfver andra ämnen, hvarmed han upplifvade samtalet, och gjorde det omvexlande och lärorikt. Och i lag med vänner, framför allt i en krets kring bålen, lär han gerna varit glädtig och muntert skämtande, men alltid med ett skämt, på hvilket Muser och Gratier tryckt deras stämpel af skicklighet, finhet och urbanitet.

Och likväl var han nästan beständigt ett rof för de smärtsammaste plågor, till följe af ett obotligt organisationsfel i ett af de finaste delarne af hans kropps inre byggnad. Dessa plågor beredde hos honom en Hypochondri af den förfärligaste art, som nedslog hans mod, störde honom i hans göromål och störtade honom under-

understundom i den gränslösaste förtviflan, af hvilken sömnen jagades från hans ögonlock, de rysligaste bilder framkallades för hans inre syn, och han drefs att ofta sönderrifva och förstöra de papper eller andra saker, som kommo honom för handen. Att döfva dessa pinande känslor af hans kroppsliga bojor skall han understundom tillgripit sinliga medel, hvarigenom en oordentlighet och regellöshet uppkommit i hans dagliga lefnadssätt, som gaf det, i mångas tanke, en likhet med det, hvilket minnet angifver såsom Lidners.

Men hade detta icke en innerligare grund och hade icke sjelfva Stagnelii författare-charakter ett visst tycke med Lidners?

Man har understundom hört det tadlas att en yngre Författare blifvit sammanställd eller förliknad med en äldre, af det skäl, att högsta berömmet man kan tillägga så den ena som den andra, är att han varit sig sjelf och ingen annan. Utan att vilja neka rättigheten häraf, tror jag dock att ett sådant sammanliknande väl kan icke blott försvaras utan äfven utvisas såsom egande sig ganska goda och giltiga grund. Om man medgifver — och jag inser ej huru det skulle kunna nekas — att hvarje i verkligheten framträdande konstnär icke är annat än en ny variation af det stora beundransvärda Thema, som den alltverkande Konstnären, den
 evige

evige Poeten (Philosopherna kalla honom Verldssjäl; de Fromme, Ande, och Physici, Natur) oändligen diktar, så måste det följa, att hvarje ny framträdande Skald är en förädlad repetition af någon äldre, så vida han i högre mått och i renare toner uttalar den idé, som honom upplifvat och fullkomligare utvecklar den art, i hvilken han uppenbarat sin inre verld. I denna mening måste det till och med blifva lärorikt att sammanlikna tvänne konstnärer med hvarandra, liksom det måste betydligt underlätta förklaringen af den karakter, som individualiserar hvarderas konst, och i denna mening tror jag det låter säga sig, att Stagnelius var en förädlad, en till vida högre fullkomlighet potentierad Lidner.

Lynnet af bådas Skaldesång var elegisk, då man under detta namn förstår en poetisk, d. ä. genom phantasien, i sinnbild uttryckt Reflexion öfver känslan. Denna elegik — det är för hvarje Läsare uppenbart — ligger till grund för de båda Skaldernes, så väl Lidners som Stagnelii Qväden och från den utgår helt och hållet den gestalt, den form, under hvilken skönheten i deras diktningar låter känna sig verkande. Deri likna de äfven hvarandra, att de båda uttryckte heldst deras reflexion öfver känslan af det allmänna lidande, som framstod för deras åskådning, dels i episk, dels i dramatisk form,

form, och om den understundom antog den lyriska drägten, hade denna alltid en hufvudsakligen didactisk färgblandning. — Men med dessa öfverensstämmelser råder dock tillika betydliga och märkbara olikheter dem emellan. Lidner är afgjort Sentimental. Att hänflyta i medlidande var hans fröjd och att passift gråta öfver andras olycker hans väflust. Derföre är Lidners religiositet intet annat än en längtan efter ett tillstånd af förmåga att vidsträcktare känna medlidande och kraftigare kunna hjälpa. Också är hans Poesi icke stort annat än, om jag så må säga, articularade interjectioner, än brännheta utgjutelser ur hans hjerta, men i detta hjerta är all harmoni, aldrig af någon klar Philosophi betryggad, sönderryckt och förstörd. Hans sånger, i melodiska verser affattade, äro också derföre blixtrikt framskimrande, men gestaltlösa, skarpt Läsarens själ genomträngande och uppskakande, men oftast med en mera pinande än en ljuf och försonande känsla. De äro neml. i allmänhet nog fattiga på idéer. — Stagnelius deremot är romantisk. Äfven för hans åsigt framstår lidandet, som en mensklighetens bestämda, allmänna lott, men ej blott mensklighetens utan äfven, i och genom henne, den menniskan omgifvande verdens. Vindens sus, källans sorl, foglarnas qvitter, ja, till och med blommorna på fältet, äro intet annat än formade

formade suckar af en fallen, en förändringens hårda nödvändighet underkastad natur. Men han finner ingen lust att blott passift klaga häröfver, ingen vällust deri att blott gjuta tårar öfver sitt och hela slägtets öde, utan han tränger, med geniets åskådning, fram till detta ondas källa, och hvad han ser målar hans manligt verksamma diktningskraft i bestämda contourer, för att så medelst skaka på de bojor, som hämma själens flygt och bryta det fängelse, i hvilket synden och sinnligheten stängt henne från idéernas ljusa rymd. Dock detta bemödande, det inser han klart, kan han icke sjelf verkställa, dertill behöfves Gudomens biträde, denna höga, kärleksrika Magts, som, oaktat hennes fall, dock aldrig upphör att älska den förförda själen: dess utvalda men honom undanryckta brud. Därföre är Stagnelii religiositet en fast orubbelig förhoppning på den Högstes nåderika bistånd, en säker förtröstan att befrias från lidandet, att vinna åter sin förlorade Borgarerätt i salighetens rike. Och, i anledning deraf, hans Poesi, en konstrik, säkert tecknad tafsla af hans inre åskådning, en klar, af phantasien slipad spegel för de objectiva gestalter, i hvilka hans djupa, genom en väl dyster, men sublim philosophi harmoniskt utbildade känsla bryter sig. Stagnelii Skaldesång är alltså beständ, organiskt utbildad och idéefull; foster af en genom
den

den rikaste phantasi och den skarpaste tanke
begränsad känsla.

Men ännu en betydlig olikhet de båda Skalderna emellan, beror af de olika tider, på hvilka de uppträdde, och de skiljaktiga fordringar, som nu göras af en Skald emot fordom. Det uppenbarar sig snart nog för den noggrannare betraktelsen, att det egentligen utmärkande i vår tids sträfvande, är en rigtning åt en, att jag så må säga, allomfattning till enhet. Den skiftande splittringen, som förr uppenbarade sig i alla bemödanden, gifver allt mer och mer vika för den sökta sammansmältningen af alla elementer, för att återbringa dem igen till den urgrund, ur hvars ideala sköte de en gång utgrenat sig. Det är således nu nödigare än någonsin, för att rätt förstå Poeten, att söka uppfatta den verldsåsig, som uttalar sig genom hans dikter. Hvad Stagnelius angår, så är den filosofi, som gifver hans bildningskraft lif och hållning, i sina grunddrag följande.

Det högsta absoluta Urväsendet, den ur Intellectualverldens sköte sig oändligen födande och återfödande Kristus: det eviga Ordet, det ursprungliga och urbildliga Ljuset, dväljes substantielt i Pleroma eller den himmelska kyrkan, der oupphörligt utur sig sjelf frambringande och styrande de oändliga Äonerna: Englarne
eller

eller Idéerna, genom hvilka allt organiskt är till och består. Högt sväfvat neml. denna Ideal-himmel öfver den sublunariska världen: Jorden, ett hermetiskt verldsägg, som med oemotståndlig kärlek af urljuset omfattad, af det samma drifves att oupphörligen frambringa de intagande gestalter, i hvilka det återstrålar hela fullhetsfröjden öfver sin egen salighet. Men då alla de öfriga varelserna: Plantorna och djuren äro medvetlösa om deras lifsnjutning, skänktes åt människosjelen: Anima, förmåga att i färgernas och formernas omvexlande spel, fatta och njuta återglansen af den absoluta, eviga visheten, eller det hvad såsom föremål för åskådning heter skönhet, men som mål för uttryck genom handling heter dygd. Så var jorden delaktiggjord af himmelens salighet, till dess att producten af materiens idé, eller Demiurgos, den fænomeniserade sinligheten, framträdde och fängslade Anima i kroppslighetens fjättrar och neddrog henne inom den låga materien att der upphettas af dess häftiga begär och lustar. I och med detta människans fall fick Demiurgen äfven derigenom, herravälde öfver jorden, den han våldsamt beherrsakar, förstörande och motarbetande alla de verkningar på den, i hvilka Christus, genom ljuset och värman, uppenbarar sin nåd och sin mildhet. Dock skall jorden äfven en gång återfå sin for-

na idealiska skönhet, så snart människosjälarna, genom långvarigt ångrande och med försakens tårar tillkämpat sig lidandets segerbaner: det heliga korset, och försonat sig med Gud, så att de kunna återgå tillbaka i skötet af det gudomliga Alltet.

Denna för en djup, dyster och lätt retlig phantasi lockande gnostiska Mysticism, fann troligtvis genom Stagnelii personliga förhållanden äfven bevekelsegrunder, enligt hvilka han gjorde denna åsigt till sin egen, så att han, efter hvad han för några sina närmare bekanta skall hafva utvecklat, ur denna åsigt ej blott trott sig kunna construera Naturen utan äfven Staten, samt utur denna källa hemta Symboliken för sin Poesi. Då denna konst neml. i hvilken riktning den helst må uppträda, är blott en genom phantasien. spegel reflecterad åskådning af det eviga Ur-Ena, i hvars sköte sanningen, skönheten och saligheten dväljas oupplösligen förenade, är det naturligt att utöfvaren af denna konst, eller Skalden, ofta skall finna sig böjd, att under den yttre framställningen af denna åskådning, uteslutande vända sig till sin urkälla och helst åtrå att tyda sitt förhållande till den. Dervid uppstår dock den svårigheten, att Poesien, enligt sitt väsende, lefvande i det objectiva, för all sin framställning måste söka sinlighet och gestalt, då åter det eviga, inom
ingen

ingen form begränsbart, endast kan upptäckas i andanom och sanningen. Men just denna svårighet att öfvervinna beskär ett alldeles eget behag åt de ständigt vågade försöken, att genom valet af djupt ingripande Symboler väl icke fullkomligt uppnå, men närma sig allt mer och mer till detta mål. Beskaffenheten af de symboler Skalden för detta ändamål använder, beror helt och hållet på arten af den filosofi han gjort till sin egen, och då nu Stagnelius gifvit sin Poesi en bestämd riktning åt ofvanbeskrifne mål, var det nödigt att i hans verldsåsigt söka förklaringen af hans symboler. Det är också onekligt, att då den djupa aning, som utgör grunden för den gnostiska åsigt af tingen, som, enligt hvad vi sett, Stagnelius sig bemäktigat, erbjuder en oändlig rikedom af bilder och metaphoriska former för den oändliga idéen, skulle hans skaldesång, genom deras användande, bekomma ett alldeles eget skaplynne, en afgjord originalitet. Men då dessa bilder i sjelfva verket äro mera typiska än symboliska, fordras det en säker färdighet hos Skalden att så använda dem, att hans sång icke må synas som en tom metaphysik, under besynnerliga namn och ovanliga iklädningar.

Denna svårighet att besegra, måste naturligtvis vara vanskligare i den ena skaldearten än i den andra, allt efter dessas olika väsende.

Dessa

Dessa hufvudarter äro, som bekant är, trenne: Lyrik, Epik och Dramatik. Då nu Lyriken går ut på att för phantasiens öga, för att dy-medelst framkalla medkänsla, åskådlig göra det i sig sjelft så obestämda och subjectiva som känslan och hvilken endast genom förvandling till idé, och öfversatt till sinnbild kan erhålla form, måste den philosophiska synpunkt, som bestämmer Skaldens verldsåskådning här mest verkande framträda. Derföre måste det lyriska Problemet svårast vara att lösa, när denna åsigt, såsom förhållandet är med den gnostiska, fattar objectiviteten, vid hvilken känslan egentligen fäster sig, icke annorlunda än som ett fängelse-tillstånd i materiens, det ondas tunga band, utur hvilket ingen befrielse är att vänta på annat sätt än genom tårar, fastor, lidanden och späkningar. Derigenom går naturligtvis Lyriken — hvilken framför de öfriga af Skaldekonstens arter syftar att vara fröjdens vetenskap (*gaya ciencia*) — icke allenast miste om sin allmänna karakter, utan äfven måste dess producter antaga en viss entonighet, hvilken, ju mer Lyriken, öfverstigande den elegiska gränsen, ingår på det didactiska gebitet, lätt blifver till naken och mörk speculation. Påtagligen måste detta förhållande åter i betydlig grad undanvika i den episka formen, då den dystra betraktelsen och känslöstämningen uppenbarar

barar sig genom den omvexlande berättelsen om de olika momenter, som sammanfattade utgöra en stor händelse, och ännu mera i Dramatiken, der allt i framställningen af en gifven handling och, under utförandet af densamma i den inbördes brytningen mellan skiftande karakterer, genom sig sjelf erhåller lif och rörlighet. Också är det egentligen i Dramatiken, som Stagnelius är den fulländade af ingen Svensk Skald ännu öfverträffade Mästaren.

Som sådan är han äfven af de fleste erkänd, ehuru hans Dramatik, liksom hela hans Poesi, har ett så originelt, från den förut rådande tonen afstickande skaplynne. Men sju år före Stagnelii första uppträde, hade den häftiga strid inom Svenska vitterheten utbrutit, som oförnekligen så kraftigt medverkat att utsprida bland allmänheten djupare åsigter och säkrare omdömen öfver konstens föremål. Dock tog Stagnelius ingen del i dessa stridigheter, liksom han ej heller slöt sig till någotdera partiet, eller, lemnande Stycken hvarken till poetiska eller opoetiska Kalendern, till allmänna Journalen eller Stockholms-Posten, ville muta sig till ett rykte hvarken bland de enas eller de andras anhängare. Kännande sig ej behöfva söka stöd i något cotteri-bifall, gick han lugnt sin bana fram ensam för sig och gjorde hvad som bättre var — framalstrade verk, som ovillkorligen förtjuste

de

de olika Secterna. Så stor är verkligen den äkta, sjelfständiga skönhetens magt, att icke allenast de motsatta partierna, som annars så föga sammanstämt i något, likväl förenat sig i att hembära Stagnelii förträffliga Sånger en odelad hyllning, utan äfven att de i ett Tidningsblad *), som, genom sin bekanta narraktiga indelning af Skaldekonsten i Hof-Poesi och Folks-Poesi, nog klart i dagen lagt det skefvaste omdöme och den största brist på sinne för dessa ämnen, till och med framtvingat åt sig ett skyldigt bifall.

Vid tre och tjugu års ålder var det, som Stagnelius först, medelst *Wladimir den Store, Skaldedikt i Tre Sånger, Stockholm 1817, 4:o*, såsom Svensk Skald, gjorde sig bekant och kär för den vittra Allmänheten. Diktens ämne är den Kiewske Storförsten Wladimirs omvändelse till Christendomen och förmälning med den Grekiska Prinsessan Anna, Kejsar Basilii syster. Visserligen röjer sig detta lilla Epos, genom bristande säkerhet och ojemn hållning, såsom ett ungdoms-arbete. Mellan-händelserna äro icke nog belysta och utvecklade i afmått förhållande till hufvud-epocherna; motiverna äro icke nog framhöjda, utan vanligtvis alltför hastigt och summariskt berättade; effecterna icke med tillräcklig Konstnärsviisdom fördelade; man erinre sig de hopade Andesynerna i första

B

Sån-

*) Argus, för år 1821.

Sången, o. s. v. Med ett ord, om man vill betrakta detta Qvåde som en Tafla, skulle kännaren säga, att i den felas perspectiv och ljusdunkel. Men med allt detta gifver närvarande ynglinga-försök de fastaste löften, om en kommande beundransvärd skaldisk mannakraft. Den episka dictionen är underbart lyckligt träffad; planen är klart uppfattad och i ypperlig teckning och skimrande färgor genomförd; flere detaljer äro af en aldeles ovanskelig skönhet, i synnerhet de, der det fromma sinnets religiösa längtan skildras, och öfver det hela är utbredd en idealisk rosenglans, som välgör hjertat och intet ögonblick lemnar phantasien utan syssel-sättning och omvexlande njutning.

Efter denna debüt — mången Skald har vunnit ett stort namn, som icke slutat med något bättre — förflöto några år innan Stagnelius skänkte sina Landsmän, genom prästens biträde, något prof på sin fulländade förmåga. Ändtligen utkommo, år 1821, *Liljor i Saron*. Häft. 1—3. 8:o. Hela första Häftet och de sista bladen af det tredje, innehålla Lyriska Stycken, och visserligen råder i dem den egenskap, som ofvanföre anmärkts, såsom oskiljaktig från en Lyrik, hvars symboler genom den gnostiska åsigten grundläggas. Det råder dem emellan en viss entonighet, då de nästan alla behandla ett och samma Thema: den sorgliga belägenhet,
i hyl-

i hvilken hela naturen, genom människans fall blifvit försatt, hennes klagan deröfver, bittrare gjord genom påminnelsen om hennes fordna sällighet i Gudomens sköte och hennes förtviflan vid erfarenheten, att hon ej sjelf kan återförvärfva denna, i ögonblicket af hennes längtan derefter. Också bevisar ingen ting mera Skaldens stora, öfverträffande Mästerskap och den beundransvärda höjden af hans poetiska förmåga, än att, denna entonighet oaktat, hvilken äfven öfvergått till en del i de särskilda sångernas yttre, metriskä former, de dock så kraftigt intagit vår annars icke för poetiska producter synnerligt intresserade allmänhet, att vid den tiden då de sednare Häftena utkommo, var upplagan utaf första häftet af dessa Liljor i Saron, redan utsäld och försvunnen ur Bokhandeln. Det är också längesedan af hvarje kännare medgifvit, att i synnerhet vissa af dessa, neml. *Fången, Bruden, Lustvandringen, Liljan*, de fem *Vårsångerna, Samtal, Flyttfåglarne* och *Suckarnas Mystér*, äro de aldrahäriligaste prof af elegisk Lyrik, så vida detta epithet bestämes af idéens djuphet, känslans innerlighet och en ända intill versbyggnaden poetiskt fullkomlig, målände, klar och hjertat genomträngande diction.

Annars meddelas äfven under denna gemensamma titel: *Martyrerna, Dramatisk Skaldedikt*

dedikt i fem Akter, ett Stycke, hvilket vi Svenskar med rättvis stolthet kunna nämna till jämförelse med det yppersta, som fremmande länders Vitterhet frambragt. Den så djupt poetiskt fattade idéen för ämnet, den enkla så säkert anlagda planen, den milda och friska stämningen af det hela, de så väl hållna karaktererna, det lefvande i handlingens gång och den ypperligt hållna Dialogen — allt sammanstämmer att göra detta Sorgespel till ett poetiskt konstverk af första rangen. Man har anmärkt att det icke är theatraliskt — och menar man dermed, att det icke alldeles passar till vår tids Skådeplatser eller att det, såsom uppfördt, kan hända icke skulle svara mot fordringarne af dem, som nu vanligast fylla Parterrer och Logger, så har anmärkningen tvifvelsutan sin riktighet. Men blir en gång någon Scen åter igen hvad den här och der fordom varit; uppstår någorstädes åter en ägta Theater, d. ä. en träfande miniaturbild af en poetisk verld, och fylles den af Åskådare, som gerna försaka glittret för ögonen och braket för öronen, när dem erbjudes tillfället att röras af Skaldekonstens renaste skapelser, så är det ingen fråga att Stagnelii Martyrer skola, i full objectivitet för den yttre synen, göra samma hänförande effect som nu, för den inre synen spelad på phantasien skådebana, hos hvarje känslig Läsare. Annars
har

har man ju gjort den upptäkten, att sjelfva Gøthes Dramer, ja ej en gång Shakespears, i deras ursprungliga gestalt, för vår tid, äro nog theatraliska, att icke tala om hvilken besynnerlig figur en Tragedi af Sophokles skulle föreställa på den moderna Scenen. Att hafva ett fel gemensamt med de störste Mästare, är en förebråelse icke tung att bära. Emedlertid har Stagnelius också, kännande sina samtida, så färdiga att fästa sig vid titlar och benämningar, kallat sitt verk hvarken Tragedi eller Skådespel, utan dramatisk Skaldedikt, för att icke med ett misstydligt löfte, gäckta någons fordringar.

Medan andra och tredje Häftena af Liljor i Saron trycktes i Stockholm, var Skalden i Calmar. Ett häftigt anfall af det furialiska onda, som jagat helsan från hans ungdom och slutligen undergräfvade hans lefnad, hade nemt tvungit honom att begifva sig under sina närmastes vård och uppsigt. Återkommen till hufvudstaden, förkunnade han sin närvaro med att, hösten 1822, utgifva en ny tragisk dikt: *Bacchanterne eller Fanatismen*, väl icke jemngod med *Martyrerna*, men likväl en skänk, för hvilken Svenska Vitterheten står till Författarens minne i en obetalelig tacksamhetsskuld. Ämnet är Orpheus's mord af de rasande Bacchanterne, och är i sig sjelft nog fattigt, nog mycket, såsom handling, inom ögonblickets rymd inskränkt, för att ledigt

Iedigt fylla fem Acter. Förra hälften af Stycket är dock ypperlig och i synnerhet Orpheus's prophetiska syn, något af det skönaste Poesien någorstädes frambragt; men då handlingen snart var uttömd, så är sednare hälften på det hela, nog kall och utförd. Detta Sorgspel kan verkligen förliknas med en Bronz-Statue, som i de yttersta extremiteterne icke riktigt fyllt sig under gjutningen, utan ännu behöfde Cicleurens efterhjelpande hand.

Dessa nu uppräknade olikartade Skaldestycken hafva dock, allt efter fordringarne af hvarderas generiska väsende, en förträfflighet gemensam, hvilken ingen Skald, då han, såsom sådan, är Ordkonstnär, måste försumma att eftersträfvä, så framt han vill genom alla tider betrygga sitt rykte. Språket i dem alla är beundransvärdt ädelt, rent, egentligt och klangfullt utbildadt, och Versificationen till högsta grad välljudande, omvexlande och fulländad. För att dock äfven häri utmärka Stagnelii individuella förtjenst, måste man erinra att det hos språken kan gifvas tvänne slags genom Versificationen uppenbarliga välljud, det ena mera grundande sig på det melodiska, det andra mera på det harmoniska i Språket. Det förra slaget är mera örat smekande, till känslan talande, mera obestämdt sväfvande, mera rytmiskt och musikaliskt och en vers, som detta välljud
uttryc-

uttrycker, är derföre mera cantabil. Det sednare slaget åter är örat mera kittlande, sig för phantasien gestaltande, mera bestämdt, mera med rena contourer omvexlande, metriiskt och pittoreskt, och en vers, som detta välljud framställer, är alltså i öfvervägande grad declamatorisk. Vi sakna icke bland våra Poeter dem, som härligt utbildat vårt sköna modersmåts melodi och ett par hafva utfört detta värf ända till det högsta Mästerskap. Utvecklingen af det harmoniska elementet har deremot mera försummats, förmodligen till följe deraf, att en lyrisk tendens hos alla våra öfriga Skalder varit det öfvervägande. Denna harmoniska princip är dock det herrskande i Stagnelii sköna verser, hvilka med en outtömlig rikedom af jemtvärande malmklang ställa målande för sinnet deras poetiska innehåll. Rigtigheten af denna anmärkning blir påtaglig genom det sätt på hvilket Stagnelius behandlat den femfotiga, eller moderna Jamben: en versart för det omvexlande talet ytterst tjenlig, men i sjelfva verket mera characteristisk än ljudfull. Och likväl framstår den under Stagnelii hand med en prakt och en ljufhet i tonfallet, så att man häpnar att en vers af denna innerlighet saknar det insmickrande rimet. Också har den dramatiska stämningen hos ingen Svensk Skald varit så afgjord som hos Stagnelius.

Utom

Utom dessa ofvannämnde allmänt bekantgjorda Skaldestycken, är det känt, att den aflidne författat icke blott ett, i lyrisk eller didactisk form, under Titel: *Nordens Qvinna*, hvilket Svenska Akademien, år 1819, med sin andra guldpennning belönte, utan äfven en Tragedi med Choerur, kallad *Wisbur*, hvilken är fullt färdig och till tryckning utskrifven. Dessutom lärer han, kort före sin bortgång, nämnt att han hade ett annat Skådespel: *Sigurd Ring*, i första conceptet utfördt, liksom äfven det blifvit berättadt, att hos hans Vänner i Calmar skola förvaras flere producter af hans härliga skaldiska Genius, bland hvilka det är sagt, att det äfven skall finnas några i Bellmans originella tonart. För rättigheten af denna uppgift kan dock icke ansvaras, men visst är, att Stagnelius haft en Opera, alldeles fulländad, den han dock en natt, under ett häftigt anfall af den rysliga Hypochondri, som understundom beröfvade honom medvetande och besinning, sönderslitit och tillintetgjordt. Denna förlust skall han ofta hafva beklagat.

Huru mycket större skäl hafva då icke vi att beklaga oss, som nödgas se sjelfva den organism utur hvilken så förtjusande djupa dikter framqvälde, upplöst och undanryckt vidare verksamhet ibland oss? Sannerligen, ett hårdt, oblidt öde synes sväfva öfver Svenska vitterheten.

ten. Mer än en af dem, som lofvade att med kraftigt snille befordra dess förädling, blef på ett eller annat sätt ryckt undan detta mål; så stor förlust har den dock förr icke lidit, ty ingen har blifvit oss beröfvad så tidigt, ingen med en sådan djup, säker och allsidig förmåga, som denne älskvärde Skald, hvars minne nu sysselsätter oss. Man kunde lätt frestas att gifva hyllning åt den Fabel, som föreställer Naturen såsom en Qvinna, ty med qvinlig afundsamhet tyckes hon bemöda sig att rödja hvar och en ur vägen, som med geniets skarpa siarblick förmådde att genomskåda hennes hjerta. Så föll Novalis, så Stagnelius i början af deras banor, och undrande stå vi kvar lyssnande på de accorder, genom hvilka de väckt hos oss en aning om den solblida idé-verld, i hvilken deras högre naturer aldrig upphörde att vara hemmastadde.

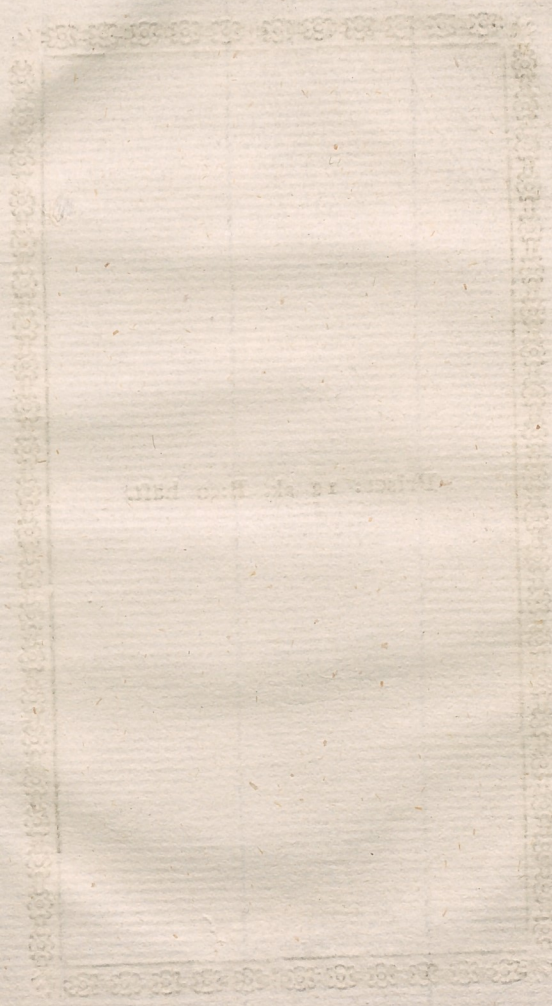
Fästa vi vårt afseende endast på Stagnelii egen personlighet, så är visserligen den lott han nu vunnit, mera afundsvärd. Kulen och vintrig är den närvarande tiden för Skalden, och få hafva rönt i högre mått, än Stagnelius, sanningen af hans egna gudomliga ord:

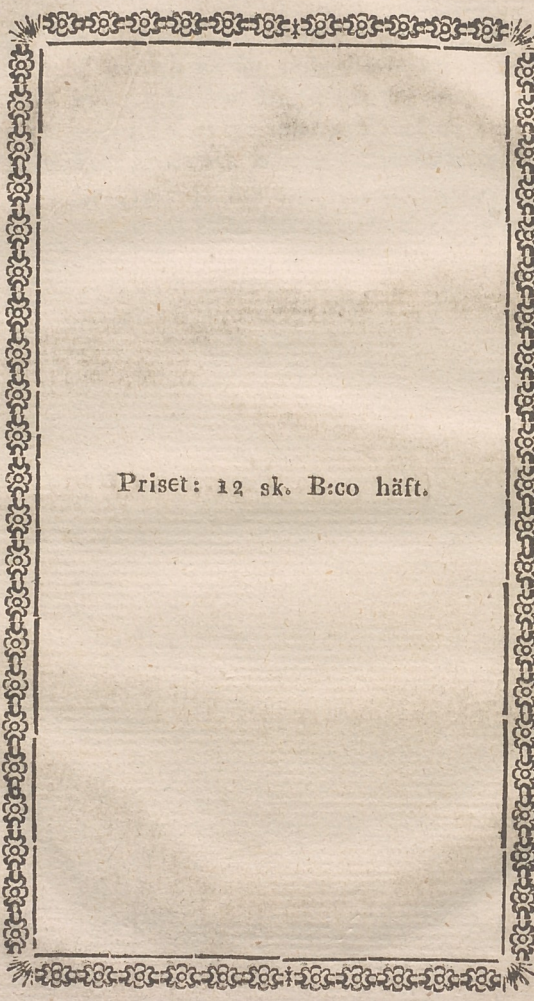
”Ju högre lif, ju större qual du röner.”
Ändtligen har dödens Ängel lossat hans plågade själ ur de centnertunga bojor, i hvilka Demjurgen hatfullt höll henne fången, och på
lindran-

lindrande, vyssande armar lyft henne till det Pleroma, hennes harpa så tjusfullt besungit. Men vi, som hoppades att ännu länge njuta frukten af det rika pund hos honom blifvit nedlagt, vi, och med oss fäderneslandet, måste beklaga oss öfver hvad vi förlorat. Det är sant, med hjeltesvärdet har han icke betryggat eller utvidgat fosterjordens gränso, icke med Statsmannens vishet uttänkt de rådslag, som skola bereda dess sällhet och trefnad. Men att med konstmessig hand nära och upplifva den gudaflamma, som vi ärft från de eviga Äonerna, att återspegla de idéer, i hvilka vi se vårt sanna mål och att med tjusande sång kalla oss allt närmare och närmare till en harmoniskt utvecklad mensklighet, — hvilken att bereda just fäderneslandet derföre är oss så kärt, emedan det betryggar oss de bästa tillfällen, den ändamålsenligaste frihet, — det är också att hembära en stor gärd på medborgerlighetens altare, är att på vördnadsvärdt sätt fylla sin bestämelse. Frid alltså öfver den hängångnes aska! — Sina pligter har han löst; oss återstår att fullgöra våra. Må vi då heligt ibland oss hålla hans minne; må vi hedra det med en ärestöd, den enda som kan blifva honom fullt värdig: med utgifvande i en samling af hans härliga Skrifter. Denna uppmaning är visserligen egentligen ställd till hans närmaste, och skulle de
väl

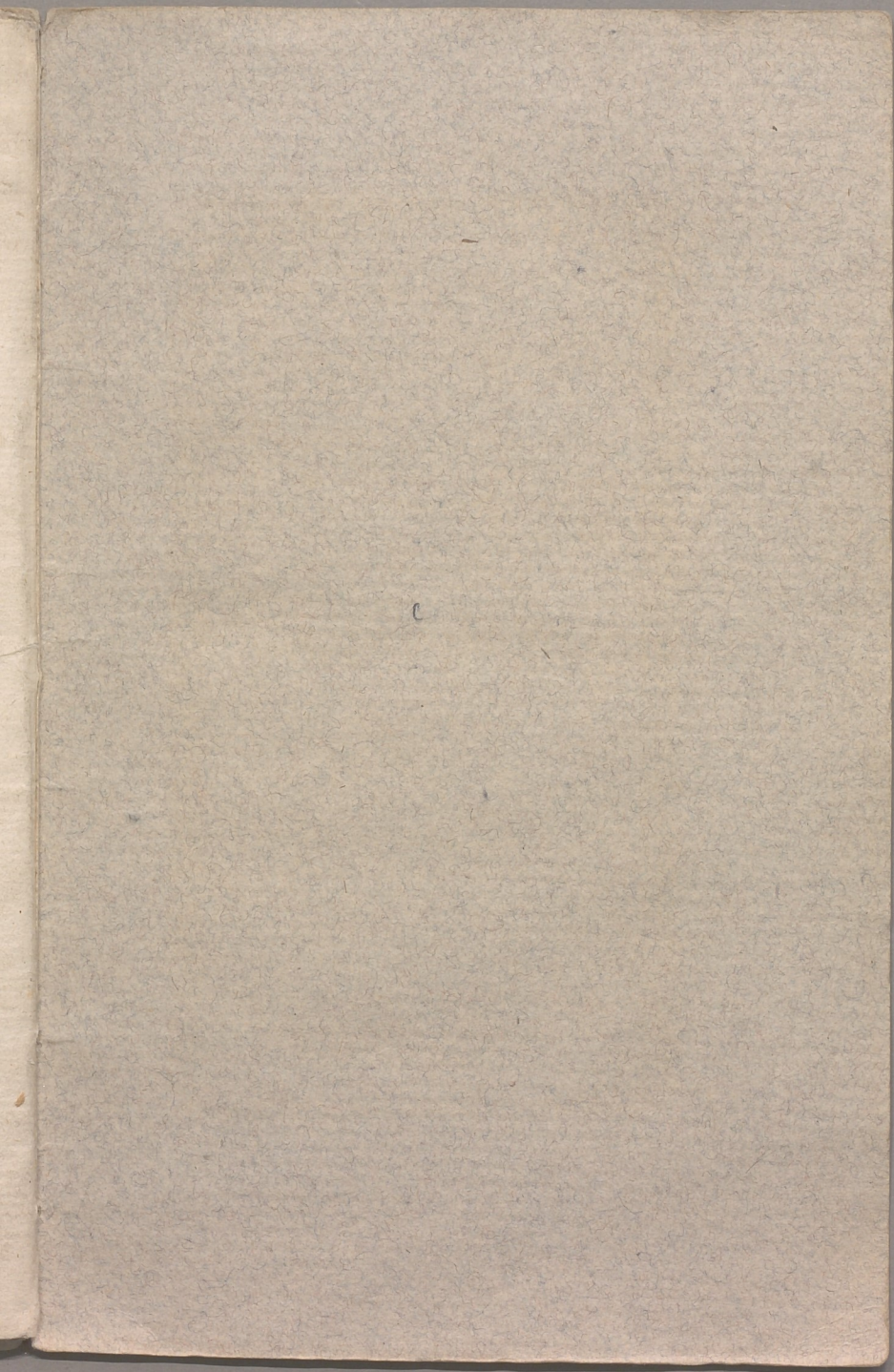
väl lemna den utan uppmärksamhet? — Vi kunna icke förmoda det, då de dermed icke blott uppfylla en skyldighet mot det stora Snille, som de haft den äran att en tid kalla sitt, utan de äfven i och med detsamma förvärfva sig en oskattbar förtjenst om språket, vitterheten och sina landsmäns odling.

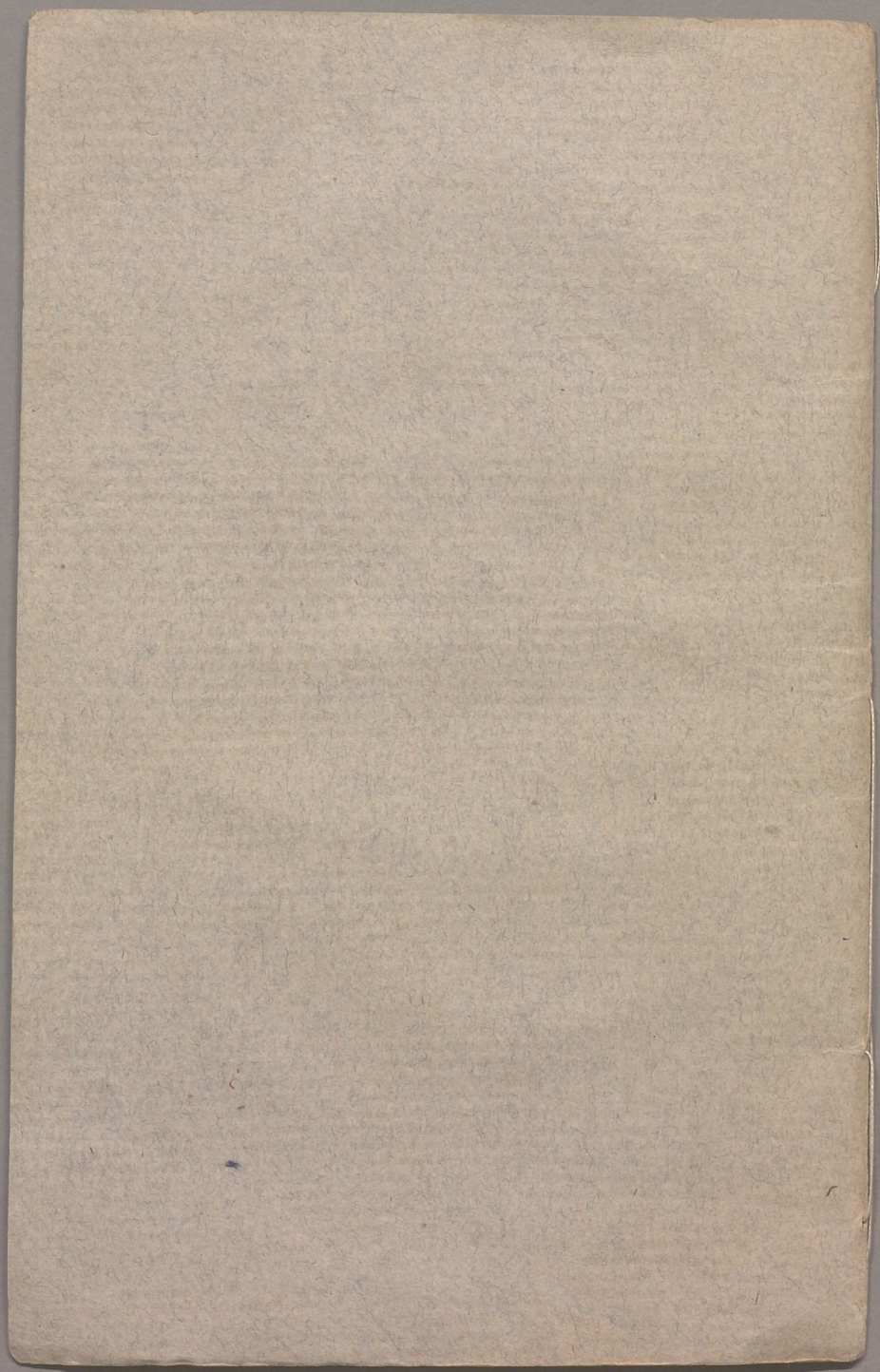
— 27 —
Vil man den när upprättningen — Vi kunn
na inte förmoda det, då de barmodiga blott
uppläsa en slyktighet mot det stora Gullu
som de helt den äran att en till kalla sig, u
tan de lifven i och med det samma förvänta sig
en osäkerhet förhållat om språket, vittneheten
och sina ändamåls oblikt.

Priset: 12 sk. B:co häft.

www.books2ebooks.eu